

УДК 371.214.114:378.145

М. В. Науменко, В. М. Захаров

ПЛАНУВАННЯ НАУКОВОЇ РОБОТИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Розглянуто принципи планування наукової роботи основними науковими підрозділами вищого навчального закладу.

Постановка проблеми. Наукова робота (НР) здійснюється відповідно до Конституції України, законів України “Про наукову і науково-технічну діяльність”, “Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки”, “Про наукову і науково-технічну експертизу”, інших нормативно-правових актів України, що стосуються наукової і науково-технічної діяльності, наказів Міністра внутрішніх справ України, командувача внутрішніх військ МВС України, Міністерства освіти і науки України.

Наукова робота проводиться за науковими програмами, науковими напрямами, науковими проблемами та завданнями, які визначаються перспективою, практикою і потребами будівництва, розвитку та всебічного забезпечення службово-бойової діяльності внутрішніх військ, наукового забезпечення навчального процесу і формулюються відповідними наказами Міносвіти та МВС України, наказами і директивами командувача внутрішніх військ МВС України, наказами та розпорядженнями начальника Академії внутрішніх військ МВС України.

Під час планування наукової роботи основними науковими підрозділами навчального закладу допускаються помилки у планах НР деяких

основних підрозділів ВНЗ, а відповідно і в індивідуальних планах педагогічних та науково-педагогічних працівників основних підрозділів ВНЗ. Це зумовлює невідповідність перспективного і річного планів НР основного підрозділу ВНЗ, спричиняє невиконання завдань з наукової роботи основного підрозділу ВНЗ, перевантаження педагогічних і науково-педагогічних працівників основних підрозділів ВНЗ.

У зв'язку з цим є нагальна потреба розглянути питання оптимальності планування НР основними науковими підрозділами навчального закладу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Планування й організація наукової роботи в Академії проводиться відповідно до “Положення з організації наукової роботи в Академії внутрішніх військ МВС України” [1].

Перелік видів наукової роботи надано у наказі Міністерства освіти і науки України “Про затвердження норм часу для планування і обліку навчальної роботи та переліків основних видів методичної, наукової й організаційної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів” [2] і наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Перелік основних видів наукової роботи науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів

№ з/п	Назва виду роботи	Примітка
1	Виконання планових наукових досліджень із звітністю в таких формах:	Плановими є наукові дослідження, що включені до тематичних планів науково-дослідних робіт вищого навчального закладу, кафедри та наукових, науково-технічних програм
	1.1. Науково-технічний звіт	
	1.2. Дисертація (докторська, кандидатська)	
	1.3. Монографія	
	1.4. Підручник, навчальний посібник, словник, довідник	
	1.5. Наукова стаття в журналах, реферованих виданнях, інших виданнях	
	1.6. Заявка на видачу охоронних документів	
1.7. Тези доповіді на конференціях, симпозіумах, семінарах (міжнародних, вітчизняних, інших)		
2	Рецензування монографій, підручників, навчальних посібників, словників, довідників, дисертацій, авторефератів, наукових статей, наукових проектів, тематичних планів тощо	
3	Доопрацювання для перевидання монографій, підручників, навчальних посібників, словників, довідників	
4	Керівництво науковою роботою студентів з підготовкою: – наукової статті; – заявки на видачу охоронних документів; – роботи на конкурс; – доповіді на конференцію	

Незважаючи на те, що є кілька нормативних документів, які регламентують та визначають порядок планування НР основними науковими підрозділами навчального закладу, далеко не у всіх основних підрозділах ВНЗ цей процес здійснюється правильно. Тому організація планування наукової роботи у ВНЗ є на цей час актуальним питанням і потребує визначення оптимальних шляхів організації планування НР в основному підрозділі ВНЗ.

Мета статті – визначення оптимальних шляхів планування наукової роботи основними науковими підрозділами вищого навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. Планування наукової роботи основними науковими підрозділами ВНЗ часто здійснюється без додержання положень керівних документів щодо планування НР [1, 2] і без урахування перспективного плану НР основного наукового підрозділу ВНЗ. Така ситуація може бути пов'язана з плинністю кадрів педагогічних і науково-педагогічних працівників, зміною керівництва основного наукового підрозділу ВНЗ, запровадженням нової дисципліни, для якої терміново потрібно розробити програму навчання, відповідне забезпечення навчальної дисципліни та ін.

Основні проблеми правильної організації планування НР основними науковими підрозділами ВНЗ пов'язані з кількома чинниками.

По-перше, за часом не збігаються навчальний та календарні роки і разом з цим не збігається організація планувальних і звітних документів та ведення документації з НР основними науковими підрозділами навчального закладу.

По-друге, розробка річного плану НР структурного підрозділу ВНЗ проводиться наприкінці першого півріччя навчального року (кінець календарного року). Відповідно до прийнятого річного плану НР структурного підрозділу ВНЗ повинні розроблятися й індивідуальні плани педагогічних та науково-педагогічних працівників структурного підрозділу ВНЗ у першому півріччі навчального року (друге півріччя календарного року).

По-третє, планування річного обсягу методичної, наукової й організаційної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників структурного підрозділу ВНЗ проводиться на початку навчального року (у вересні календарного року) на весь навчальний рік із зазначенням в індивідуальних планах виконавців годиновитрат кожного виду роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників структурного

підрозділу ВНЗ. При цьому педагогічні і науково-педагогічні працівники структурного підрозділу ВНЗ зазначити в індивідуальних зошитах годиновитрати на наукову роботу на перше півріччя навчального року *можуть* відповідно до прийнятого плану НР ВНЗ на поточний календарний рік. А зазначення завдань з наукової роботи на друге півріччя навчального року (перше півріччя наступного календарного року) *не є можливим*, тому що план НР структурного підрозділу ВНЗ на друге півріччя навчального року (перше півріччя наступного календарного року) формується й затверджується наприкінці першого півріччя навчального року (друге півріччя поточного календарного року).

По-четверте, оскільки в індивідуальних планах педагогічних і науково-педагогічних працівників структурного підрозділу ВНЗ заходи з наукової роботи на навчальний рік планують до затвердження планів НР структурного підрозділу ВНЗ на наступний календарний рік, то виникає ситуація, коли в індивідуальних планах педагогічних і науково-педагогічних працівників структурного підрозділу ВНЗ у другому півріччі навчального року заходи з НР *не враховують* види наукової роботи відповідно до плану наукової роботи структурного підрозділу ВНЗ у новому календарному році. У зв'язку з цим педагогічні і науково-педагогічні працівники структурного підрозділу ВНЗ вимушені корегувати годиновитрати на наукову роботу в індивідуальних зошитах (розділ 4) задля врахування запланованих видів наукової роботи відповідно до затвердженого плану НР основного структурного підрозділу ВНЗ на наступний календарний рік (друге півріччя навчального року). Деколи це призводить до того, що годиновитрати на НР перевищують нормативні (15 % дисциплін, що викладається), а іноді й перевищують місячний бюджет часу педагогічних і науково-педагогічних працівників структурного підрозділу ВНЗ, або наукова робота в індивідуальних планах педагогічних і науково-педагогічних працівників структурного підрозділу ВНЗ зовсім не зазначається. За такої ситуації в індивідуальних планах педагогічних і науково-педагогічних працівників структурного підрозділу ВНЗ вказуються годиновитрати на виконання заходів з наукової роботи, що не відповідають фактичним витратам, тобто при розробленні, зокрема, планів-перспектив наукових праць, монографій, підручників, навчальних посібників, словників, довідників указуються годиновитрати, які значно менші за фактично витрачені. Таким чином, виявляється, що через невідповідність термінів формування

річного плану наукової роботи структурного підрозділу ВНЗ та початку навчального року педагогічні і науково-педагогічні працівники структурного підрозділу ВНЗ іноді вимушені витратити особистий час для виконання планів НР підрозділу.

Щоб виключити такі невідповідності, розроблено календарний графік планування наукової роботи структурного підрозділу ВНЗ, який наведено у табл. 2.

Підставою для планування та виконання наукового заходу підрозділом у наступному календарному році є перспективний план НР структурного підрозділу ВНЗ і замовлення на проведення наукових досліджень.

Під час формування плану наукової роботи на наступний календарний рік необхідно обов'язково включити до нього заходи з наукової роботи, які зазначені у перспективному плані. У разі необхідності, у випадках змін у викладанні навчальної дисципліни або запровадження нової навчальної дисципліни для забезпечення навчально-методичним матеріалом дисципліни, яка буде викладатися у наступному навчальному році, треба додатково включити до плану наукової роботи на наступний календарний рік підготовку та видання потрібного навчального посібника з датою закінчення роботи над ним у першому півріччі наступного календарного року. Це зумовлено тим, щоб до початку нового навчального року (друге півріччя наступного календарного року) встигнути видати необхідний посібник для забезпечення навчально-методичним матеріалом дисципліни, яку планують викладати у навчальному закладі.

Пропозиції до плану наукової роботи навчального закладу треба підготувати до кінця першого півріччя календарного року, до формування завдань з методичної, наукової й організаційної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників структурного підрозділу ВНЗ на наступний навчальний рік. Це зумовлено тим, що необхідно правильно спланувати проведення заходів з НР основними науковими підрозділами ВНЗ у наступному навчальному році.

Для виконання зазначених вимог треба провести деякі організаційні заходи.

1. Визначити головного виконавця виду наукової роботи (підручника, навчального посібника тощо).

2. Головному виконавцеві розробити план виконання певного виду наукової роботи (підручника, навчального посібника тощо), визначити склад виконавців, розробити план-проспект виконання цього виду наукової роботи.

3. Закінчити складання плану-проспекту написання та видання потрібного навчального посібника до початку нового навчального року (до вересня календарного року).

4. Закінчити до кінця квітня поточного року розроблення заявки на виконання НДР у наступному календарному році та подати її замовникові.

5. Розробити проект ТТЗ (ТЗ) на виконання НДР до кінця травня поточного року після затвердження заявки на виконання НДР.

6. Розробити робочу програму НДР упродовж 30 діб з дня надходження ТТЗ (ТЗ), яке затверджене.

Таким чином, до початку нового навчального року й формування завдань з НР основним науковим підрозділом ВНЗ будуть визначені склад виконавців певного заходу з НР та потрібний обсяг працевитрат кожного співвиконавця визначеного виду НР.

Отже, додержанням пропонованого календарного плану виконання завдань з НР у ВНЗ буде досягнуто таке:

– закінчення у серпні календарного року (до початку нового навчального року) планування НР за всіма її видами у структурному підрозділі ВНЗ для педагогічних і науково-педагогічних працівників;

– урахування всіх видів наукової роботи, у яких братиме участь науково-педагогічний працівник структурного підрозділу ВНЗ упродовж нового навчального року, із зазначенням заходів з НР в індивідуальних планах педагогічних та науково-педагогічних працівників;

– раціональний розподіл завдань з НР керівником структурного підрозділу ВНЗ з урахуванням методичної наукової й організаційної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників у межах бюджетного часу педагогічних і науково-педагогічних працівників та з дотриманням нормативних вимог;

– виключення можливості невиконання перспективного плану НР структурного підрозділу ВНЗ;

– виключення невідповідностей в індивідуальних планах педагогічних і науково-педагогічних працівників структурного підрозділу ВНЗ у процесі планування заходів з наукової роботи на весь навчальний рік;

– урахування всіх видів НР, у яких братимуть участь педагогічні і науково-педагогічні працівники структурного підрозділу ВНЗ упродовж нового навчального року;

– виключення можливого перевантаження педагогічних і науково-педагогічних працівників структурного підрозділу ВНЗ, виконання завдань з НР поза бюджетом робочого часу.

Висновки

Таким чином, завдяки використанню запропонованого графіка-календаря планування НР у структурному підрозділі ВНЗ забезпечується правильна організація розроблення плану наукової роботи структурного підрозділу ВНЗ, виключаються помилки у плані НР під час його формування, раціонально розподіляються завдання з наукової роботи у структурному підрозділі ВНЗ та гарантується виконання перспективного плану НР структурного підрозділу ВНЗ.

Список використаних джерел

1. Положення з організації наукової роботи в Академії внутрішніх військ МВС України [затв. наказом начальника Академії внутрішніх військ МВС України від 15.02.2010 р. № 103].

2. Про затвердження норм часу для планування і обліку навчальної роботи та переліків основних видів методичної, наукової й організаційної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів : наказ Міністерства освіти і науки України від 07.08.2002 р. № 450.

Стаття надійшла до редакції 14.04.2011 р.